ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ JEAN MISCHO

της 8ης Μαΐου 2001 [1]

1. Στο Δικαστήριο έχουν υποβληθεί δύο προδικαστικά ερωτήματα από το αυστριακό Verfassungsgerichtshof (Συνταγματικό Δικαστήριο, στο εξής: VGH), τα οποία αφορούν φόρους καταναλώσεως ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου και τη μερική επιστροφή των φόρων αυτών.

2. Επ' ευκαιρία φορολογικής μεταρρυθμίσεως και στο πλαίσιο του Strukturanpassungsgesetz του 1996 (αυστριακού νόμου περί διαρθρωτικών προσαρμογών), η Δημοκρατία της Αυστρίας εξέδωσε, δημοσίευσε και έθεσε σε ισχύ ταυτόχρονα τους εξής τρεις νόμους:

— τον Elektrizitätsabgabegesetz (νόμο για τον φόρο επί της ηλεκτρικής ενέργειας, στο εξής: EAG),

— τον Erdgasabgabegesetz (νόμο για τον φόρο επί του φυσικού αερίου, στο εξής: EGAG) και

— τον Energieabgabenvergütungsgesetz (νόμο για την επιστροφή των φόρων επί της ενέργειας, στο εξής: EAVG).

3. Ο EAG προβλέπει την επιβολή φόρου καταναλώσεως ηλεκτρικής ενέργειας ίσου με 0,00726728 ευρώ ανά κιλοβατώρα. Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, του EAG, ο φόρος επί της ηλεκτρικής ενέργειας επιβάλλεται:

— επί των παραδόσεων ηλεκτρικής ενέργειας, εκτός αν πρόκειται για παραδόσεις προς επιχειρήσεις διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και

— επί της καταναλώσεως ηλεκτρικής ενέργειας από τις επιχειρήσεις διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και επί της καταναλώσεως της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγει ο ίδιος ο καταναλωτής ή επί της καταναλώσεως της ηλεκτρικής ενέργειας που μεταφέρεται εντός του τοπικού πεδίου επιβολής του φόρου.

4. Δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 3, του EAG, ο παραδίδων την ηλεκτρική ενέρ-

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

γεια μετακυλίει τον φόρο στον αποδέκτη της παραδόσεως, ανεξάρτητα από το αν πρόκειται για επιχείρηση, εκμετάλλευση ή ιδιωτικό νοικοκυριό.

5. Επί του φυσικού αερίου επιβάλλεται, κατ' εφαρμογήν αντίστοιχων διατάξεων, φόρος 0,04360368 ευρώ ανά κυβικό μέτρο.

6. Τέλος, ο EAVG προβλέπει την επιστροφή ενός μέρους του φόρου που επιβάλλεται στο φυσικό αέριο και στην ηλεκτρική ενέργεια. Δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 1, του νόμου αυτού, οι φόροι καταναλώσεως ενέργειας που επιβάλλονται επί του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας επιστρέφονται, κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου, εφόσον υπερβαίνουν (συνολικά) το 0,35 % της καθαρής αξίας παραγωγής. Το επιστρεφόμενο ποσό καταβάλλεται αφού αφαιρεθεί ποσό που δεν υπερβαίνει τα 5 000 αυστριακά σελίνια (ATS).

7. Εντούτοις, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, του EAVG, που αποτελεί την επίμαχη στην κύρια δίκη διάταξη, δικαίωμα επιστροφής των φόρων επί της ενέργειας έχουν μόνο οι επιχειρήσεις των οποίων η κύρια δραστηριότητα συνίσταται αποδεδειγμένα στην παραγωγή ενσώματων οικονομικών αγαθών.

8. Κατά το VGH, στις υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιόν του τίθεται το ζήτημα αν οι διατάξεις του EAVG συνιστούν κρατική ενίσχυση, κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησεως, άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ). Δεδομένου ότι οι διατάξεις αυτές δεν έχουν κοινοποιηθεί, το VGH θεωρεί ότι είναι κατ' αρχάς κρίσιμο να εξακριβωθεί κατά πόσον η εφαρμογή του EAVG προσκρούει στο ανασταλτικό αποτέλεσμα του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ).

9. Θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης ορίζει τα εξής:

«Ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν η παρούσα Συνθήκη ορίζει άλλως.»

10. Το άρθρο 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης ορίζει τα εξής:

«Η Επιτροπή ενημερώνεται εγκαίρως περί των σχεδίων που αποβλέπουν να θεσπίσουν ή να τροποποιήσουν τις ενισχύσεις, ώστε να δύναται να υποβάλει τις παρατηρήσεις της. Αν κρίνει ότι σχέδιο ενισχύσεως δεν συμβιβάζεται με την κοινή αγορά, κατά το άρθρο 92, κινεί αμελλητί τη διαδικασία που

προβλέπεται από την προηγούμενη παράγραφο. Το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος δεν δύναται να εφαρμόσει τα σχεδιαζόμενα μέτρα πριν η Επιτροπή καταλήξει σε τελική απόφαση.»

11. Το VGH δέχεται προσωρινά ότι η μη τήρηση της τελευταίας αυτής διαδικασίας μπορεί να επηρεάσει την εντός κράτους μέλους εφαρμογή ενός συστήματος κρατικών ενισχύσεων, με αποτέλεσμα να είναι ανίσχυρος ο νόμος που έχει εκδοθεί χωρίς να εφαρμοστεί η εν λόγω διαδικασία.

12. Κατόπιν αυτών, το VGH υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει τα νομοθετικά μέτρα ενός κράτους μέλους, τα οποία προβλέπουν την επιστροφή μέρους των φόρων επί της ενέργειας που πλήττουν το φυσικό αέριο και την ηλεκτρική ενέργεια, ορίζοντας παράλληλα ότι η επιστροφή αυτή ισχύει μόνο για τις επιχειρήσεις των οποίων η κύρια δραστηριότητα συνίσταται αποδεδειγμένα στην παραγωγή ενσώματων οικονομικών αγαθών, να θεωρούνται ως κρατικές ενισχύσεις υπό την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης ΕΚ;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα: Πρέπει ένα τέτοιο νομοθετικό μέτρο να θεωρείται ως ενίσχυση κατά το άρθρο 92 της Συνθήκης ΕΚ ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από το αν η κύρια δραστηριότητά τους συνίσταται αποδεδειγμένα στην παραγωγή ενσώματων οικονομικών αγαθών;»

Επί του παραδεκτού των προδικαστικών ερωτημάτων

13. Η Αυστριακή Κυβέρνηση διερωτάται κατά πόσον τα προδικαστικά ερωτήματα είναι λυσιτελή για τις διαδικασίες που εκκρεμούν ενώπιον του VGH, αν ληφθεί υπόψη η οργάνωση των αυστριακών δικαστηρίων.

14. Η κυβέρνηση αυτή εκθέτει ότι το αυστριακό Σύνταγμα κατανέμει τον δικαστικό έλεγχο των διοικητικών αποφάσεων μεταξύ του Verwaltungsgerichtshof και του VGH. Στην κρίση του VGH δεν μπορούν να υποβάλλονται, με σκοπό την εξέταση της συνταγματικότητάς τους, παρά μόνον οι κατάφωρες και, συνεπώς, πρόδηλες παραβιάσεις. Αντίθετα, αν οι παραβιάσεις αυτές δεν είναι πρόδηλες, το VGH πρέπει να αφήνει το Verwaltungsgerichtshof να ασκεί τον δικαστικό έλεγχο.

15. Κατά συνέπεια, ακόμη και αν η επίμαχη διάταξη έπρεπε να θεωρηθεί ως κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης — πράγμα που όμως δεν συμβαίνει, κατά την Αυστριακή Κυβέρνηση — τούτο δεν θα ασκούσε καμία επιρροή επί της διαδικασίας που εκκρεμεί ενώπιον του VGH. Πράγματι, η δημόσια αρχή που εξέδωσε την επίδικη απόφαση δεν παραβίασε πρό-

δηλα καμία από τις κοινοτικές διατάξεις που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις. Όπως προκύπτει από το σκεπτικό της διατάξεως περί παραπομπής, το ίδιο το VGH έχει αμφιβολίες επ' αυτού.

16. Θεωρώ πάντως ότι η ανωτέρω παρατεθείσα επιχειρηματολογία δεν μπορεί να οδηγήσει το Δικαστήριο στο συμπέρασμα ότι δεν χρειάζεται να δοθεί απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα.

17. Συγκεκριμένα, αποτελεί πάγια νομολογία ότι στα εθνικά δικαστήρια που έχουν επιληφθεί της διαφοράς εναπόκειται να εκτιμούν αφενός την αναγκαιότητα της προδικαστικής αποφάσεως για τη δική τους απόφαση και αφετέρου τη λυσιτέλεια των ερωτημάτων που υποβάλλουν στο Δικαστήριο.

18. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να απορρίψει την αίτηση του εθνικού δικαστηρίου παρά μόνον όταν προκύπτει προδήλως ότι η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου την οποία ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης [2].

19. Τούτο όμως δεν συμβαίνει εν προκειμένω, αφού η διαφορά της οποίας έχει επιληφθεί το εθνικό δικαστήριο αφορά τις εθνικές διατάξεις που προβλέπουν την επιστροφή των φόρων επί της ενέργειας, σχετικά με την οποία το εν λόγω δικαστήριο διερωτάται αν συνιστά ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης.

20. Θα ήθελα να επισημάνω ότι η Adria-Wien Pipeline GmbH (στο εξής: Adria-Wien), προσφεύγουσα στην κύρια δίκη, αναπτύσσει επίσης μια σειρά επιχειρημάτων από την οποία θα μπορούσε να συναχθεί ότι τα υποβληθέντα ερωτήματα δεν είναι αναγκαία.

21. Η Adria-Wien ισχυρίζεται κατ' αρχάς ότι η επιστροφή των επίμαχων φόρων δεν συνιστά κρατική ενίσχυση, αλλ' ότι το γεγονός ότι η επιστροφή αυτή ισχύει μόνο για ορισμένες επιχειρήσεις αντιβαίνει στο αυστριακό Σύνταγμα. Το VGH θα μπορούσε όμως να άρει την αντισυνταγματικότητα αυτή χωρίς να εφαρμόσει το κοινοτικό δίκαιο.

22. Η Adria-Wien προσθέτει ότι, αν ο μηχανισμός επιστροφής έπρεπε να θεωρηθεί ενίσχυση, ο χαρακτηρισμός αυτός θα έπρεπε οπωσδήποτε να βασιστεί στην επιλεκτικότητα της εφαρμογής του, την οποία το VGH θα πρέπει οπωσδήποτε να άρει ενόψει των διατάξεων του αυστριακού Συντάγματος.

23. Φρονώ πάντως ότι η επιχειρηματολογία αυτή δεν μεταβάλλει το γεγονός ότι, όπως ανέφερα ανωτέρω, η εκτίμηση της αναγκαιότητας των υποβαλλόμενων ερωτημάτων εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο και μόνο.

2 – Βλ. π.χ. απόφαση της 13ης Μαρτίου 2001, C-379/98, PreussenElektra (Συλλογή 2001, σ. I-2099).

24. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το Δικαστήριο οφείλει να απαντήσει στα ερωτήματα του VGH.

25. Ας έλθουμε λοιπόν τώρα στην εξέταση των ερωτημάτων αυτών. Κατά την άποψή μου, η απάντηση στο πρώτο ερώτημα θα διευκολυνθεί, αν εξετάσουμε κατ' αρχάς το δεύτερο ερώτημα.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

26. Με το δεύτερο ερώτημα το VGH ερωτά κατ' ουσίαν το Δικαστήριο αν το νομοθετικό μέτρο που προβλέπει την επιστροφή μέρους των φόρων επί του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που περιγράφηκαν ανωτέρω, πρέπει να θεωρηθεί ως ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης, εφόσον η επιστροφή αυτή ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις.

27. Θεωρώ ότι, στην περίπτωση αυτή, το εν λόγω σύστημα θα είχε ως αποτέλεσμα να επιβάλλεται σε κάθε εγκατεστημένη στην Αυστρία επιχείρηση φόρος ίσος με το 0,35 % της καθαρής αξίας παραγωγής.

28. Καθόσον γνωρίζω, δεν υφίσταται καμία διάταξη του κοινοτικού δικαίου που να απαγορεύει στα κράτη μέλη να επιβάλλουν νέους φόρους σε όλες τις επιχειρήσεις τους [3], έστω και αν ο φόρος αυτός επιβάλλεται μέσω ενός περίπλοκου μηχανισμού, ο οποίος περιλαμβάνει κατ' αρχάς την είσπραξη του φόρου σε συνάρτηση με την κατανάλωση ενέργειας και, σε δεύτερο στάδιο, την υποχρεωτική επιστροφή ενός μέρους του εισπραχθέντος ποσού, κατόπιν απλής αιτήσεως του ενδιαφερομένου και βάσει αντικειμενικών κριτηρίων.

29. Όλοι όσοι κατέθεσαν παρατηρήσεις επί του ζητήματος αυτού καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι, αν η επιστροφή ίσχυε για όλες τις επιχειρήσεις, δεν θα πληρούνταν η προϋπόθεση επιλεκτικότητας του μέτρου και δεν θα επρόκειτο για ενίσχυση υπό την έννοια της Συνθήκης.

30. Εξάλλου, δεν μπορεί να αμφισβητεί ότι το κράτος μέλος, επιβάλλοντας σε όλες τις επιχειρήσεις του νέα επιβάρυνση, δεν τους παρέχει κανόνα όφελος που θα μπορούσε να δημιουργήσει υπέρ αυτών στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, αλλ' ότι αντίθετα μειώνει την ανταγωνιστικότητά τους.

31. Το συμπέρασμά μου είναι συνεπώς ότι το νομοθετικό μέτρο που συνίσταται στην επιστροφή σε όλες τις επιχειρήσεις, κατόπιν απλής αιτήσεως, ενός φόρου επί της ηλεκτρικής ενέργειας και ενός φόρου επί του

3 — Το κοινοτικό δίκαιο έχει περιορίσει την ελευθερία των κρατών μελών ως προς τους έμμεσους φόρους που πλήττουν τις συγκεντρώσεις κεφαλαίων, τους έμμεσους φόρους καταναλώσεως και τον ΦΠΑ, που όμως δεν αποτελούν αντικείμενο της προκειμένης υποθέσεως.

φυσικού αερίου, εφόσον το άθροισμα των δύο αυτών φόρων υπερβαίνει εντός ενός ημερολογιακού έτους το 0,35 % της καθαρής αξίας παραγωγής μιας επιχειρήσεως, δεν πρέπει να θεωρηθεί ως κρατική ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης.

Επί του πρώτου ερωτήματος

32. Με το πρώτο ερώτημα ερωτάται ουσιαστικά αν πρόκειται για καθεστώς κρατικών ενισχύσεων που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, όταν ο μηχανισμός της επιστροφής μέρους του φόρου δεν ισχύει παρά μόνον υπέρ των επιχειρήσεων των οποίων η κύρια δραστηριότητα συνίσταται αποδεδειγμένα στην παραγωγή ενσώματων οικονομικών αγαθών.

33. Η Adria-Wien, η Αυστριακή, η Δανική και η Φινλανδική Κυβέρνηση δίδουν αρνητική απάντηση στο ανωτέρω ερώτημα.

34. Αντίθετα, η Επιτροπή υποστηρίζει διαφορετική άποψη. Ισχυρίζεται ότι πρόκειται για όφελος ή για προτιμησιακή μεταχείριση που πρέπει να καταλογιστεί στο κράτος. Το όφελος αυτό παρέχεται σε ένα μέρος μόνον των επιχειρήσεων και, συνεπώς, δεν μπορεί να ενταχθεί στο πλαίσιο ενός γενικού μέτρου οικονομικής πολιτικής. Επιπλέον, το μέτρο αυτό δεν δικαιολογείται ενόψει της φύσεως και της οικονομίας του όλου συστήματος.

Α — *Αποτελεί η επίμαχη ρύθμιση παρέκκλιση από τη συνήθη εφαρμογή ενός γενικού συστήματος;*

35. Η Επιτροπή στηρίζει την άποψή της στην απόφαση του Δικαστηρίου της 19ης Μαΐου 1999 στην υπόθεση C-6/97, Ιταλία κατά Επιτροπής [4], στην οποία το Δικαστήριο δέχθηκε τα εξής: «Ένα μέτρο με το οποίο οι δημόσιες αρχές χορηγούν σε ορισμένες επιχειρήσεις φορολογική απαλλαγή, η οποία, μολονότι δεν συνεπάγεται μεταφορά πόρων του κράτους, θέτει τους δικαιούχους σε οικονομική κατάσταση περισσότερο ευνοϊκή απ' ό,τι οι λοιποί φορολογούμενοι, συνιστά κρατική ενίσχυση, κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης».

36. Στην υπόθεση εκείνη επρόκειτο για πίστωση φόρου υπό τη μορφή ενισχύσεως, η οποία συνίστατο στο γεγονός ότι οι Ιταλοί οδικοί μεταφορείς μπορούσαν να εκπίπτουν, με δική τους επιλογή, ορισμένο ποσό από τα ποσά που όφειλαν ως φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων, τοπικό φόρο επί του εισοδήματος και φόρο επί της προστιθεμένης αξίας, καθώς και από τις παρακρατήσεις στην πηγή για τα εισοδήματα των μισθωτών και τις εξισωτικές πληρωμές για την αυτοτελώς ασκούμενη εργασία (σκέψη 3 της αποφάσεως).

37. Από κανέναν δεν θα μπορούσε βέβαια να αμφισβητηθεί ότι, λόγω αυτού του πραγμα-

4 – Συλλογή 1999, σ. I-2981, σκέψη 16.

τικά μοναδικού στο είδος του πλεονεκτήματος, οι οδικοί μεταφορείς ετίθεντο «σε οικονομική κατάσταση περισσότερο ευνοϊκή απ' ό,τι οι λοιποί φορολογούμενοι»!

38. Η σημασία όμως της ανωτέρω αποφάσεως δεν έγκειται στη διαπίστωση αυτή, η οποία εξηγείται βασικά από τις περιστάσεις της υποθέσεως, αλλά στη σκέψη 15, με την οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, «όπως προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η έννοια της ενισχύσεως περιλαμβάνει όχι μόνο θετικές παροχές, όπως είναι οι επιδοτήσεις, αλλά και τις παρεμβάσεις εκείνες οι οποίες, ανεξαρτήτως μορφής, ελαφρύνουν τις *επιβαρύνσεις που κανονικώς βαρύνουν* [5] τον προϋπολογισμό μιας επιχειρήσεως και οι οποίες, κατά συνέπεια, χωρίς να είναι επιδοτήσεις υπό τη στενή έννοια του όρου, είναι της ιδίας φύσεως ή έχουν τα ίδια αποτελέσματα (βλ. τις αποφάσεις της 23ης Φεβρουαρίου 1961, 30/59, De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg κατά Ανωτάτης Αρχής, Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 547, ειδικότερα 557, και της 1ης Δεκεμβρίου 1998, C-200/97, Ecotrade, Συλλογή 1998, σ. I-7907, σκέψη 34)».

39. Το Δικαστήριο εξάλλου χρησιμοποίησε την ίδια περίπου διατύπωση στην απόφαση της 2ας Ιουλίου 1974, 173/73, Ιταλία κατά Επιτροπής [6], όσον αφορά την απαλλαγή των εργοδοτών στον τομέα της κλωστοϋφαντουργίας στην Ιταλία από τις οικονομικές επιβαρύνσεις που απέρρεαν από την κανονική εφαρμογή του γενικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως, καθώς και στην απόφαση της 17ης Ιουνίου 1999, C-75/97, Βέλγιο κατά Επιτροπής, τη λεγόμενη απόφαση Maribel bis/ter [7], όσον αφορά την «αυξημένη μείωση εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως» που προβλεπόταν υπέρ διαφόρων τομέων στο Βέλγιο.

40. Η κατάσταση όμως είναι ίδια εν προκειμένω;

41. Δεν νομίζω, διότι είναι εξαιρετικά αμφίβολο κατά πόσον πρόκειται εδώ για απόκλιση από «συνήθη κανόνα».

42. Νομίζω μάλλον ότι από το όλο πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η θέσπιση της εν λόγω νομοθεσίας μπορεί να συναχθεί ότι πρόκειται για ένα νέο γενικό σύστημα οικολογικών φόρων, το οποίο βασίστηκε *ευθύς εξ αρχής* στη γενική αρχή ότι ο πρωτογενής και ο δευτερογενής τομέας της εθνικής οικονομίας δεν έπρεπε λογικά να φορολογηθούν κατ' αναλογία προς το *σύνολο* της καταναλώσεώς τους ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου.

43. Στο σημείο αυτό συμφωνώ πρωτίστως με τις εξής παρατηρήσεις της Δανικής Κυβερνήσεως:

«Η είσπραξη του αυστριακού φόρου, ο οποίος έχει ένα γενικό πεδίο εφαρμογής,

5 — Η υπογράμμιση δική μου.

6 — Συλλογή τόμος 1974, σ. 351, σκέψη 33.

7 — Συλλογή 1999, σ. I-3671, σκέψη 33.

πραγματοποιείται βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, πράγμα που αποτελεί χαρακτηριστικό των γενικών μέτρων.

Επιπλέον, οι προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται η επιστροφή μέρους του φόρου καθορίζονται απευθείας από τον νομοθέτη και οι σχετικοί κανόνες δεν εξουσιοδοτούν τις αρμόδιες αρχές να επιλέγουν κατά διακριτική ευχέρεια τις επιχειρήσεις στις οποίες επιστρέφεται ο φόρος ούτε να μεταβάλλουν την έκταση της επιστροφής, πράγμα που ενδεχομένως θα μπορούσε να αναιρέσει τον γενικό χαρακτήρα του συστήματος αυτού.

Επιπλέον, οι αυστριακές διατάξεις περί επιστροφής του φόρου επί της ηλεκτρικής ενέργειας [...] αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του συνολικού συστήματος φορολογίας της ενέργειας.

Με άλλα λόγια, τούτο σημαίνει ότι το γενικό σύστημα φορολογίας συμπίπτει με τη "συνήθη νομική κατάσταση", οπότε οι διατάξεις περί επιστροφής *δεν μπορούν να θεωρηθούν ως "εξαίρεση*[8] ενόψει της οικονομίας του γενικού συστήματος", πράγμα που αποτελεί προϋπόθεση για να γίνει δεκτό ότι το σύστημα έχει χάσει τον γενικό χαρακτήρα του [...].

Το σύστημα της επιστροφής "διορθώνει" απλώς την καταβολή ενός φόρου του οποίου η επιβολή ουδέποτε επιδιώχθηκε να βαρύνει τελικά τον καταναλωτή.»

44. Η Αυστριακή και η Φινλανδική Κυβέρνηση ισχυρίζονται ακόμη ότι πρόκειται εδώ για μέτρο γενικού χαρακτήρα, του οποίου η θέσπιση στηρίζεται στο δικαίωμα των κρατών μελών να εφαρμόζουν την οικονομική πολιτική την οποία επιλέγουν ως την πλέον ενδεδειγμένη και, ειδικότερα, να κατανέμουν κατά την κρίση τους τα φορολογικά βάρη μεταξύ των διαφόρων παραγόντων της οικονομίας.

45. Αντίθετα, η Επιτροπή προβάλλει την αντίρρηση ότι πρόκειται για μέτρα που ευνοούν ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένους κλάδους παραγωγής.

46. Συναφώς, η Επιτροπή στηρίζεται κυρίως στην προπαρατεθείσα απόφαση Maribel bis/ter. Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η επίμαχη στην υπόθεση εκείνη μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως απέβαινε προς όφελος πολλών τομέων, και συγκεκριμένα του τομέα εξορύξεως μη ενεργειακών πρώτων υλών, της χημικής βιομηχανίας, της βιομηχανίας μεταποιήσεως μετάλλων, της κατασκευής οργάνων ακριβείας και οπτικών οργάνων και άλλων μεταποιητικών βιομηχανιών, διαφόρων τομέων των διεθνών μεταφορών, μεταξύ των οποίων καταλέγονταν οι εναέριες και οι θαλάσσιες μεταφορές, και των τομέων των οπωροκηπευτικών, της δασοκομίας και της εκμεταλλεύσεως του δασικού πλούτου. Για τον λόγο αυτό η Επιτροπή δηλώνει ότι, «δεδομένου ότι το πρόγραμμα αυτό αφορούσε επίσης επιχειρήσεις του τριτογενούς τομέα, η Επιτροπή φρονεί ότι αφορούσε το ίδιο μεγάλο τμήμα της οικονομίας όπως το τμήμα της οικονομίας που αφορά ο EAVG».

8 – Υπογραμμισμένο στο πρωτότυπο.

47. Στη συνέχεια η Επιτροπή παραθέτει τη σκέψη 32 της ανωτέρω αποφάσεως, η οποία έχει ως εξής:

«Ούτε ο μεγάλος αριθμός των επωφελουμένων επιχειρήσεων ούτε η ποικιλία και η σημασία των βιομηχανικών κλάδων στους οποίους οι εν λόγω επιχειρήσεις ανήκουν καθιστούν δυνατό τον χαρακτηρισμό του σχεδίου Maribel bis/ter, κατά τον ισχυρισμό της Βελγικής Κυβερνήσεως, ως γενικής ισχύος μέτρο οικονομικής πολιτικής.»

48. Νομίζω όμως ότι δεν πρέπει να λησμονείται το γεγονός ότι το άρθρο 92 χρησιμοποιεί την έκφραση «ορισμένοι κλάδοι παραγωγής». Κατά συνέπεια, ένα μέτρο που αφορά ένα μεγάλο αριθμό κλάδων παραγωγής, οι οποίοι απαριθμούνται χωριστά, δεν έχει κατ' ανάγκη τον ίδιο χαρακτήρα με ένα μέτρο που αφορά το σύνολο του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα της εθνικής οικονομίας. Θα ήθελα επίσης να υπενθυμίσω ότι το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι «από το γράμμα του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης προκύπτει ότι μέτρα γενικού χαρακτήρα που *δεν ευνοούν μόνο* [9] ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένους κλάδους παραγωγής δεν εμπίπτουν στη διάταξη αυτή» [10].

49. Αναγνωρίζω πάντως ότι επί του ζητήματος αυτού τα επιχειρήματα υπέρ και κατά είναι περίπου ισοδύναμα. Αυτό όμως που έχει σημασία, κατ' εμέ, είναι ότι η μεταχείριση του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα δεν αποτελεί απόκλιση σε σχέση με τη συνήθη εφαρμογή ενός γενικού συστήματος.

50. Θα μπορούσε ίσως να προβληθεί η αντίρρηση ότι, αν γίνει δεκτός ο συλλογισμός αυτός, θα άνοιγε ο δρόμος για κάθε είδους κατάχρηση. Για παράδειγμα, θα μπορούσε αύριο ένα κράτος μέλος να αυξήσει ατιμωρητί το γενικό ύψος των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως, προβλέποντας ταυτόχρονα μεγαλύτερη αύξηση για τον τομέα των υπηρεσιών.

51. Στην ανωτέρω αντίρρηση θα απαντούσα ότι, στην περίπτωση αυτή, θα έπρεπε επίσης να εξεταστεί πού βρίσκεται ο συνήθης κανόνας που ισχύει εντός του συστήματος αυτού, εφόσον η διαφορετική μεταχείριση δικαιολογούνταν από τη φύση ή την όλη οικονομία του συστήματος και αν προέκυπταν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στο πλαίσιο του ενδοκοινοτικού εμπορίου.

52. Όπως πάντοτε, η απόφαση του Δικαστηρίου στην παρούσα υπόθεση θα εκδοθεί «λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της προκειμένης υποθέσεως».

53. Η Αυστριακή Κυβέρνηση υπενθυμίζει εξάλλου ότι, με την τριακοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη της πρότασης οδηγίας 97/C 139/07 του Συμβουλίου, για την ανα-

9 — Η υπογράμμιση δική μου.

10 — Απόφαση της 26ης Ιουνίου 1999, C-256/97, DM Transport (Συλλογή 1999, σ. I-3913, σκέψη 27).

διάρθρωση του κοινοτικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων[11], η οποία στηρίχθηκε στο άρθρο 99 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 93 ΕΚ) και δεν έχει εγκριθεί ακόμη από το Συμβούλιο, η ίδια η Επιτροπή έκρινε ότι «πρέπει να επιτραπεί στα κράτη μέλη να διενεργούν επιστροφές φόρου στις επιχειρήσεις που επιβαρύνονται με επενδυτικές δαπάνες οι οποίες αποσκοπούν στη βελτίωση της ενεργειακής αποτελεσματικότητας και στις επιχειρήσεις των οποίων το ενεργειακό κόστος αποτελεί σημαντικό μέρος της αξίας των πωλήσεων».

54. Κατόπιν αυτού η Επιτροπή πρότεινε το εξής άρθρο 15, παράγραφος 2:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να επιστρέφουν εν όλω ή εν μέρει το ποσό του φόρου που έχει καταβάλει μία επιχείρηση επί οποιουδήποτε μέρους του ενεργειακού κόστους που δεν συνδέεται με το κόστος μεταφοράς και που υπερβαίνει το 10 % του συνολικού της κόστους παραγωγής.

Πάντως, όταν το προαναφερθέν ενεργειακό κόστος μιας επιχείρησης υπερβαίνει το 20 % του συνολικού της κόστους παραγωγής, τα κράτη μέλη επιστρέφουν όλο τον φόρο που κατέβαλε η επιχείρηση επί του τμήματος του μη συνδεόμενου με τις μεταφορές κόστους το οποίο υπερβαίνει το 10 % του συνολικού της κόστους παραγωγής.

Το καθαρό ποσό του φόρου που καταβάλλει μια επιχείρηση μετά τις επιστροφές βάσει των δύο προηγούμενων παραγράφων δεν μπορεί να είναι μικρότερο από το 1 % της αξίας των πωλήσεών της.»

55. Έστω και αν με την πρόταση αυτή η Επιτροπή δεν αναγνωρίζει ότι ένα σύστημα όπως αυτό που εφαρμόζει η Δημοκρατία της Αυστρίας δεν συνιστά ενίσχυση, ομολογεί εντούτοις ότι οι οικολογικοί φόροι δεν πρέπει κατ' ανάγκη να πλήττουν το ίδιο όλες τις επιχειρήσεις και ότι η τεχνική της επιστροφής ενός μέρους του φόρου ο οποίος έχει καταβληθεί σε προηγούμενο στάδιο είναι καθεαυτή νόμιμη.

56. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το κριτήριο που επέλεξε η Επιτροπή στην πρότασή της έχει το πλεονέκτημα ότι συναρτάται άμεσα προς την κατανάλωση ενέργειας κάθε επιχειρήσεως χωριστά και όχι προς τις βιομηχανίες μόνο που παράγουν ενσώματα αγαθά. Έτσι, καλύπτονται οι επιχειρήσεις του τομέα των υπηρεσιών, οι οποίες ενδέχεται, σε σπανιότατες βέβαια περιπτώσεις, να καταναλώνουν επίσης μεγάλες ποσότητες ενέργειας. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει άλλο επιτρεπτό κριτήριο.

57. Στη συνέχεια θα αξιολογηθεί η μέριμνα της Αυστριακής Κυβερνήσεως να μην θέσει σε υπερβολικό κίνδυνο την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων παραγωγής ενσώματων αγαθών.

11 — ΕΕ 1997, C 139, σ. 14.

58. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση η Αυστριακή Κυβέρνηση υπογράμμισε ειδικότερα — πράγμα που είχε αναφέρει παρεμπιπτόντως με τις γραπτές παρατηρήσεις της — ότι η πραγματική επιδίωξη του Αυστριακού νομοθέτη ήταν η εξοικονόμηση ενέργειας, όπου η εξοικονόμηση αυτή ήταν ρεαλιστική. Συναφώς όμως ο Αυστριακός νομοθέτης είχε κρίνει ότι, υπό την πίεση του ανταγωνισμού και των υψηλών τιμών της ενέργειας, ο τομέας παραγωγής ενσώματων αγαθών είχε ήδη καταβάλει κάθε ρεαλιστικά δυνατή προσπάθεια.

59. Από την άποψη αυτή θα μπορούσε ενδεχομένως να τεθεί το ερώτημα κατά πόσον οι μεγάλοι καταναλωτές ενέργειας που δραστηριοποιούνται στον τομέα της παροχής υπηρεσιών δεν έχουν επίσης επιτύχει σημαντική εξοικονόμηση και κατά πόσον συνεπώς η επίμαχη νομοθεσία αντιβαίνει στην αρχή της ίσης μεταχειρίσεως των επιχειρήσεων που τελούν στην ίδια ή σε παρεμφερή κατάσταση.

60. Στην κύρια δίκη έχει ήδη γίνει επίκληση της ανωτέρω αρχής, η δε απόφαση επ' αυτού εναπόκειται φυσικά στο εθνικό δικαστήριο.

61. Εν πάση περιπτώσει, φρονώ ότι το αυστριακό σύστημα δεν δημιούργησε παρέκκλιση υπέρ ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής σε σχέση με το «σύνηθες σύστημα» φορολογίας και επομένως δεν συνιστά καθεστώς ενισχύσεων υπό την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης, για το οποίο προβλέπεται υποχρέωση κοινοποιήσεως.

62. Για λόγους πληρότητας, θα ήθελα επίσης να προσθέσω ότι, εφόσον γίνεται δεκτό ότι το σύστημα που καθιέρωσε η Δημοκρατία της Αυστρίας προβλέπει νομοθετικά τη χαμηλότερη φορολόγηση των εν λόγω επιχειρήσεων, μπορεί να τεθεί κάλλιστα το ερώτημα κατά πόσον το Δημόσιο δικαιούνταν πράγματι τα «επιστρεφόμενα» ποσά. Συγκεκριμένα, το ποσό κατά το οποίο οι καταβληθέντες φόροι υπερβαίνουν το 0,35 % της καθαρής αξίας παραγωγής ανήκει αυτοδικαίως στην επιχείρηση που το κατέβαλε σε πρώτο στάδιο, αφού το Δημόσιο δεν μπορεί να αρνηθεί την επιστροφή του. Το Δημόσιο δεν διαθέτει καμία διακριτική εξουσία ως προς το καταβλητέο ποσό ούτε ως προς τις επιχειρήσεις προς τις οποίες πρέπει να πραγματοποιηθεί η καταβολή.

63. Κατά συνέπεια, δύσκολα θα μπορούσε να διαφωνήσει κανείς με την Αυστριακή Κυβέρνηση και την Adria-Wien, οι οποίες ισχυρίζονται ότι η μέθοδος που συνίσταται στην καταβολή των φόρων στον προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας ή φυσικού αερίου, ο οποίος στη συνέχεια τους καταβάλλει στο Δημόσιο, και στη μεταγενέστερη «επιστροφή» φόρων από το Δημόσιο δεν αποτελεί παρά μία διοικητική τεχνική που εφαρμόζεται προς αποφυγή άλλων, περισσότερο περίπλοκων μεθόδων. Εξάλλου, από τις εξηγήσεις που παρέσχε η Adria-Wien προκύπτει ότι οι προμηθευτές είναι υποχρεωμένοι από τον νόμο να αναγράφουν σε κάθε τιμολόγιο το τίμημα για την παράδοση και το ποσό του οικολογικού φόρου.

64. Δεδομένου ότι, βάσει των ανωτέρω σκέψεων, φρονώ ότι μπορώ να συναγάγω ήδη το συμπέρασμα ότι εδώ δεν πρόκειται για καθεστώς ενισχύσεων υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, θα εξετάσω στη συνέχεια επικουρικά και μόνο το ζήτημα κατά πόσον το επίμαχο σύστημα επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και μπορεί να νοθεύσει τον ανταγωνισμό.

Β — *Επηρεάζεται το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και νοθεύεται ο ανταγωνισμός;*

65. Με την απόφαση της 2ας Ιουλίου 1974 στην προπαρατεθείσα υπόθεση Ιταλία κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «το άρθρο 92 [...] *αποσκοπεί*[12] στην πρόληψη του επηρεασμού του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου με πλεονεκτήματα χορηγούμενα από τις δημόσιες αρχές, τα οποία, υπό διάφορες μορφές, νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό, ευνοώντας ορισμένες επιχειρήσεις ή ορισμένους κλάδους παραγωγής» (σκέψη 26).

66. Με την απόφαση Philip Morris κατά Επιτροπής[13], την οποία επικαλείται η Αυστριακή Κυβέρνηση, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι πρέπει να εξετάζεται κατά πόσον το επίμαχο μέτρο «ενισχύει τη θέση μιας επιχειρήσεως σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις που την ανταγωνίζονται στο ενδοκοινοτικό εμπόριο», δηλαδή απειλεί «να νοθεύσει τον ανταγωνισμό μεταξύ επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε διαφορετικά κράτη μέλη».

67. Σε σχέση με την απαλλαγή από τις εισφορές κοινωνικής ασφαλίσεως, την οποία είχε θεσπίσει η Ιταλική Δημοκρατία, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «πρέπει αναγκαστικά να λαμβάνεται ως αφετηρία η υφιστάμενη ανταγωνιστική κατάσταση στην κοινή αγορά πριν ληφθεί το ένδικο μέτρο»[14]. Πρέπει δηλαδή να εξετάζεται αν το κόστος παραγωγής της οικείας επιχειρήσεως ή των οικείων επιχειρήσεων του κράτους μέλους στο οποίο έχει θεσπιστεί το μέτρο μειώνεται χάρη στο μέτρο αυτό[15].

68. Όπως όμως ήδη εξέθεσα σε σχέση με την απάντηση που προτείνω στο δεύτερο ερώτημα, το οποίο εξέτασα πρώτο, ακόμη και όταν το ανώτατο όριο για τους δύο φόρους καθορίζεται στο 0,35 % της καθαρής αξίας παραγωγής, το κόστος παραγωγής των αυστριακών επιχειρήσεων επιβαρύνεται περισσότερο απ' ό,τι αν δεν υπήρχαν οι φόροι αυτοί και μειώνεται η ανταγωνιστικότητά τους έναντι των ομοειδών επιχειρήσεων των άλλων κρατών μελών.

69. Αν δηλαδή οι εν λόγω επιχειρήσεις δεν μειώσουν τα περιθώρια κέρδους τους, θα αυξηθεί η τιμή των εμπορευμάτων που εξάγουν προς τα άλλα κράτη μέλη. Τα ομοειδή εμπορεύματα που παράγονται στα άλλα κράτη μέλη και εισάγονται στην Αυστρία καθίστανται επομένως ανταγωνιστικότερα.

12 — Η υπογράμμιση δική μου (βλ. υποσημείωση 5).

13 — Απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 1980, 730/79 (Συλλογή τόμος 1980/ΙΙΙ, σ. 13, σκέψεις 11 και 12).

14 — Προπαρατεθείσα απόφαση της 2ας Ιουλίου 1974, Ιταλία κατά Επιτροπής, σκέψη 36.

15 — Προπαρατεθείσα απόφαση, σκέψεις 43 έως 45.

70. *Επομένως, δεν* βρισκόμαστε ενώπιον της καταστάσεως που αφορούσε η σκέψη 47 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Maribel bis/ter, με την οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, «όταν κράτος μέλος χορηγεί ενίσχυση σε επιχείρηση, η εσωτερική παραγωγή μπορεί να διατηρείται στο ίδιο επίπεδο ή και να αυξάνεται, με συνέπεια να μειώνονται οι δυνατότητες επιχειρήσεων εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη να εξάγουν τα προϊόντα τους προς την αγορά αυτού του κράτους μέλους». Αυτό ακριβώς όμως είναι το χωρίο που παραθέτει η Επιτροπή για να αποδείξει ότι επηρεάζονται το διασυνοριακό εμπόριο και ο διασυνοριακός ανταγωνισμός.

71. Με την προπαρατεθείσα απόφαση της 19ης Μαΐου 1999, Ιταλία κατά Επιτροπής, η οποία αφορούσε τους Ιταλούς οδικούς μεταφορείς, το Δικαστήριο δέχθηκε επίσης ότι, «κατά συνέπεια, πρέπει να εξεταστεί το ζήτημα αν η πίστωση φόρου συνεπάγεται αρνητικά αποτελέσματα επί των ανταγωνιστών των δικαιούχων, δηλαδή αυτών που όντας εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη εκτελούν οδικές μεταφορές» (σκέψη 21).

72. Στην παρούσα όμως υπόθεση, το γεγονός ότι ο νέος φόρος που πλήττει τις αυστριακές επιχειρήσεις που παράγουν ενσώματα αγαθά ανέρχεται στο 0,35 % μόνο της καθαρής αξίας παραγωγής, ενώ θα ήταν υψηλότερος, αν δεν υπήρχε αυτό το ανώτατο όριο, δεν έχει αρνητικές συνέπειες για τις ομοειδείς επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στα άλλα κράτη μέλη.

73. Εξάλλου, δεν πρέπει να λησμονείται ότι, επειδή οι επιχειρήσεις του τομέα των υπηρεσιών πλήττονται περισσότερο από τους δύο αυτούς φόρους απ' ό,τι οι επιχειρήσεις που παράγουν ενσώματα αγαθά, η ανταγωνιστικότητα των τελευταίων αυτών επιχειρήσεων μειώνεται επίσης από το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις αυτές αποδέχονται, στο πλαίσιο της διαδικασίας παραγωγής, μεταφοράς ή πωλήσεως των προϊόντων τους, τις παροχές υπηρεσιών των επιχειρήσεων του τριτογενούς τομέα.

74. Για παράδειγμα, τα ορυκτέλαια που μεταφέρονται από την Adria-Wien και χρησιμοποιούνται από τους παραγωγούς ενσώματων αγαθών έχουν ακριβύνει λόγω του φόρου επί της ηλεκτρικής ενέργειας ο οποίος πλήττει την προώθηση των ορυκτελαίων αυτών με χρησιμοποίηση αντλίας. Ομοίως, έχουν ακριβύνει οι παροχές υπηρεσιών των ασφαλιστικών εταιριών και των επιχειρήσεων συντηρήσεως ή επισκευής μηχανών και κτιρίων.

75. Τέλος, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Αυστριακή Κυβέρνηση το γεγονός ότι πρόβλεψε την επιστροφή μέρους του φόρου για τον λόγο ότι, όπως εκθέτει η ίδια, δεν ήθελε να πλήξει υπερβολικά τις βιομηχανικές επιχειρήσεις παραγωγής ή να μειώσει υπερβολικά την ανταγωνιστικότητά τους [16].

76. Αντίθετα, είμαι πεπεισμένος ότι ένα κράτος μέλος που επιβάλλει οικολογικούς φόρους, χωρίς να έχει προς τούτο υποχρέωση

16 — Παρατηρήσεις της Αυστριακής Κυβερνήσεως (σ. 8 του πρωτοτύπου).

βάσει διατάξεως του κοινοτικού δικαίου, έχει κάλλιστα το δικαίωμα να επιδεικνύει συναφώς ιδιαίτερη σύνεση. Οι όροι του προβλήματος θα αλλάξουν όταν θα ισχύσουν εναρμονισμένοι φόροι εντός ολόκληρης της Κοινότητας.

77. Δεύτερον, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι «το άρθρο 92 δεν προβαίνει σε διάκριση των κρατικών παρεμβάσεων ανάλογα με τις αιτίες ή τους σκοπούς τους, αλλά τις ορίζει σε συνάρτηση με τα αποτελέσματά τους» [17]. Όπως όμως διαπιστώθηκε ανωτέρω, η επιβολή φόρου ίσου με 0,35 % δεν έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία στρεβλώσεων του ανταγωνισμού.

78. Τρίτον, δεν μπορώ να δεχτώ τον συλλογισμό ότι η βαρύτερη φορολόγηση των επιχειρήσεων του τριτογενούς τομέα παρέχει, εκ του εναντίου θα μπορούσε κανείς να πει, όφελος στις επιχειρήσεις του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα, διότι οι επιχειρήσεις αυτές δεν είναι ανταγωνιστικές (η βαρύτερη φορολόγηση των οδοντοϊάτρων δεν παρέχει κανένα όφελος στους κατασκευαστές ποδηλάτων). Εξάλλου, πολλές από τις επιχειρήσεις του τριτογενούς τομέα υπόκεινται, και αυτές, στον διεθνή ανταγωνισμό. Τούτο συμβαίνει με τις ασφαλιστικές εταιρίες, οι οποίες παρέχουν υπηρεσίες πέραν της εθνικής επικράτειας, τις επιχειρήσεις εναέριων ή οδικών μεταφορών και κυρίως τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις. Το ίδιο το Δικαστήριο δεν έχει δεχτεί ότι οι τουρίστες αποτελούν αποδέκτες υπηρεσιών και ότι η Συνθήκη έχει εφαρμογή στους τουρίστες;

79. Συνοψίζοντας, θα ήθελα επομένως να επισημάνω ότι δεν μπορώ να δεχτώ την άποψη που θα είχε ως αποτέλεσμα:

— είτε να ανατραπεί η πάγια νομολογία κατά την οποία τα κρατικά μέτρα εκτιμώνται σε συνάρτηση με τα αποτελέσματά τους·

— είτε να δοθεί στην έννοια του αποτελέσματος τελείως νέο περιεχόμενο, ώστε το Δικαστήριο να παύσει να συγκρίνει την κατάσταση των οικείων επιχειρήσεων με την προηγούμενη κατάστασή τους (μικρότερη ή καμία επιβάρυνση) ή με τους αλλοδαπούς ανταγωνιστές τους (αύξηση ή μη αύξηση της ανταγωνιστικότητας) και να αρχίσει πλέον να τις συγκρίνει μόνο με μη ανταγωνιστικές επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες στο ίδιο κράτος μέλος.

80. Θα ήθελα ακόμη μία φορά να υπενθυμίσω ότι όλα τα χωρία της νομολογίας του Δικαστηρίου που παρατέθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας υπέρ της αντίθετης απόψεως αφορούσαν καταστάσεις στις

17 — Βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις της 2ας Ιουλίου 1974, Ιταλία κατά Επιτροπής, σκέψη 27, και Βέλγιο κατά Επιτροπής, σκέψη 25.

οποίες, κατά παρέκκλιση από ένα γενικό καθεστώς που είχε αναμφισβήτητα τον χαρακτήρα «συνήθους καθεστώτος», είχαν χορηγηθεί μειώσεις φόρων, πιστώσεις φόρων ή μειώσεις των εισφορών κοινωνικής ασφαλίσεως, οι οποίες ελάφρυναν τις επιβαρύνσεις που είχαν πλήξει προηγουμένως ορισμένες επιχειρήσεις και δημιουργούσαν αναμφισβήτητες στρεβλώσεις ανταγωνισμού στο ενδοκοινοτικό εμπόριο.

81. Κατά συνέπεια, συμφωνώ με την άποψη που υποστηρίζουν η Αυστριακή, η Δανική και η Φινλανδική Κυβέρνηση και η Adria-Wien, ότι δηλαδή εν προκειμένω ούτε επηρεάζεται το ενδοκοινοτικό εμπόριο ούτε νοθεύεται ο ανταγωνισμός. Δεδομένου ότι δεν διακυβεύεται η επίτευξη του σκοπού του άρθρου 92, παράγραφος 1, δεν υφίσταται συνεπώς ενίσχυση υπό την έννοια του εν λόγω άρθρου.

Πρόταση

82. Κατόπιν των σκέψεων που ανέπτυξα ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει την εξής απάντηση στα ερωτήματα του Verwaltungsgerichtshof:

«1) Τα νομοθετικά μέτρα κράτους μέλους, τα οποία προβλέπουν ένα ανώτατο όριο για νέους φόρους που πλήττουν την κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, η τήρηση του οποίου επιτυγχάνεται μέσω της επιστροφής ενός μέρους των φόρων αυτών κατόπιν απλής αιτήσεως και βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, τα οποία όμως μέτρα δεν επιτρέπουν την επιστροφή αυτή παρά μόνο στις επιχειρήσεις των οποίων η κύρια δραστηριότητα συνίσταται αποδεδειγμένα στην παραγωγή ενσώματων οικονομικών αγαθών, δεν πρέπει να θεωρούνται ως κρατικές ενισχύσεις υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ).

2) Κατόπιν της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα, δεν χρειάζεται να δοθεί απάντηση στο δεύτερο.»